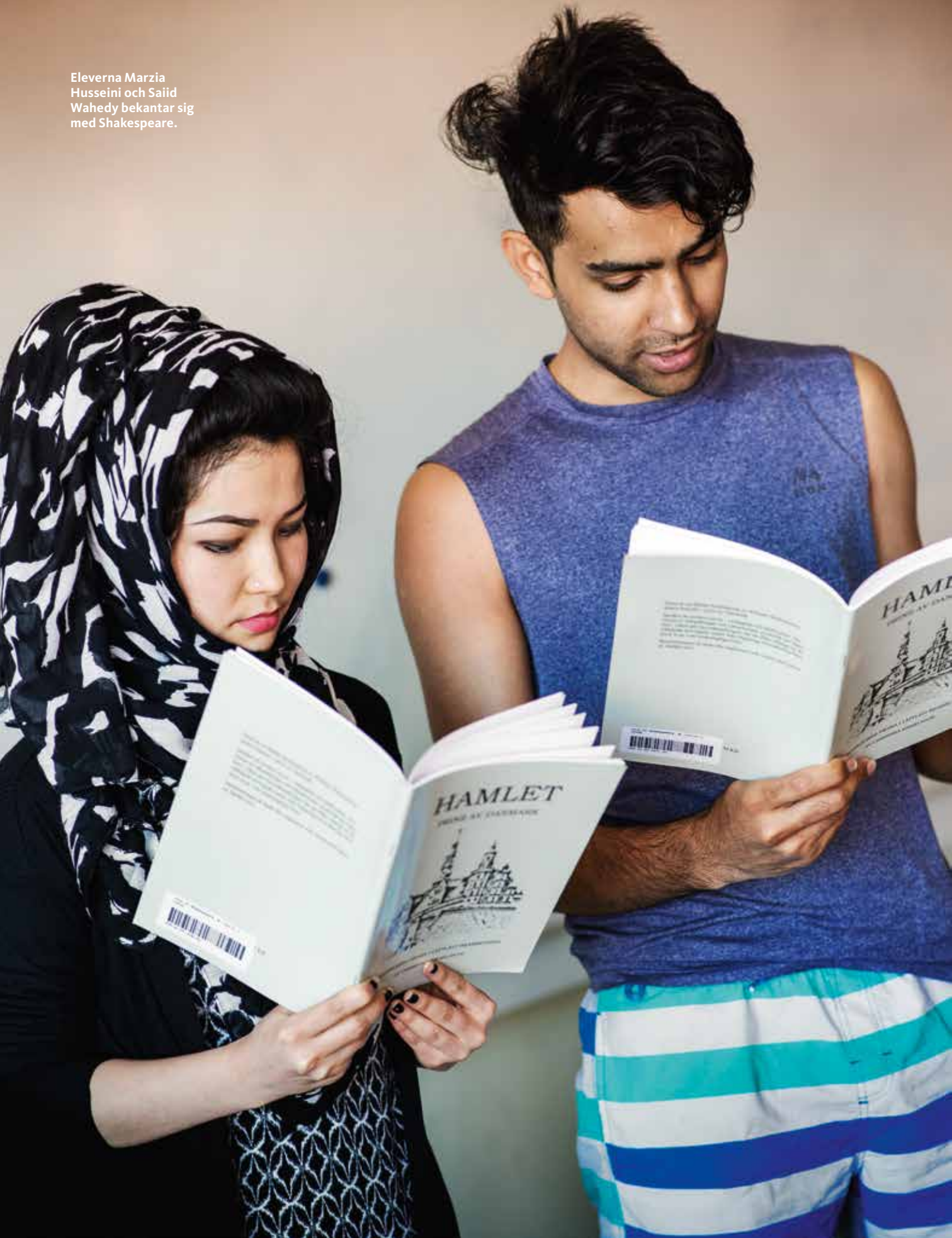

Eleverna Marzia Husseini och Saiid Wahedy bekantar sig med Shakespeare.

»Läsningen blev vändpunkten«

Det uppskruvade tonläget i integrationsdebatten är inte så lite tröttsamt. En skolklass i Luleå visar vad det egentligen borde handla om. Empati. Fantasi. Hårt arbete och bra böcker.

av MARIANNE SÖDERBERG foto ANDERS ALM

DET RÅDER SPÄND tystnad i klassrummet. Drygt 30 elever som för en stund sedan bullrade in och under protester placerade sina mobiler i en särskild låda, lyssnar andäktigt på läraren Lisa Högbergs högläsning medan de följer med i böckerna framför sig. Där ute skiner solen över bländande bilkarosser i ett molnfritt Luleå. Här inne är det vinter i 1500-talets Bohuslän och en liten piga står och diskar i ett värdshuskök. Räcker över iskalla fat och krus till värdshusvärdinnan, som inte blir riktigt klok på vem flickan är. Hon som går med så lätta steg och talar så entonigt. Nästan som vore hon död.

– Nej, läs till slutet! Jag tror jag blir galen annars, ropar en av eleverna när Lisa smäller igen Selma Lagerlöfs *Herr Arnes penningar* och samlar in böckerna från bänkarna.

I över 20 år har hon undervisat elever i gymnasieåldern i svenska med utgångspunkt i skönlitteratur. Från början handlade det mest om elever som av olika anledningar inte klarade av skolan. Pojkar och flickor som vid kursstarten hade stora svårigheter med att läsa och skriva, men som efter några terminer i klassrummet diskuterade litteratur och filosofi på ett sätt som fick dåtidens litteraturprogram på tv att te sig bleka och färglösa.

Genom åren har elevgruppen förändrats – nu är det nyanlända ungdomar från hela världen som sitter i klassrummet i gymnasieskolans så kallade språkintrouktion, ett program som ska kvalificera eleverna till fortsatta studier på gymnasiet.

Tillsammans med kollegan Ulla Myllymäki ansvarar Lisa Högberg för en del av undervisningen i svenska som andraspråk i en klass med

»Vad innebär det att gå med hög-buret huvud?« undrar Lisa Högberg.

över 40 elever, uppdelade i två grupper utifrån språkkunskaper. I sitt klassrum har lärarna skapat en inbjudande miljö för läsning. Överallt böcker – i hyllor, på bord och i fönstren. Klassuppsättningar, men också enstaka exemplar. Till och med på toaletten hänger det alltid en bok i ett snöre.

Skönlitteraturen är det läromedel som används. Eleverna läser och skriver ensamma och i grupp. Under

” Skönlitteraturen är ingen isolerad värld. Vi kopplar hela tiden böckerna och det vi läser till verkligheten.

vissa lektioner läser lärarna högt, under andra läser eleverna tillsammans med betydligt äldre medläsare som på frivillig basis gästas klassrummet en gång i veckan, året om.

EFTER LÄSNINGEN SKER boksamtalen, där alla bidrar till diskussionen genom att lärarna låter ordet gå runt. Ibland förs samtalen tillsammans med svenska elever, något som inte bara handlar om integration utan framför allt om att göra boksamtalen rikare med ingångar från många olika kulturella världar och tankesätt.

Är huvudpersonen god eller ond, är hennes val de rätta, kunde hon ha gjort på något annat sätt? Vad innebär det att gå med »högburet huvud«, var en fråga som väcktes efter läsningen av Strindbergs novell *Ett halvt ark papper*. Shakespeares *Othello* gav upphov till en diskussion om skvaller och om vem som egentligen var skyldig till Desdemonas död. Hur ser ungdomars kärlek ut i olika delar av världen, vad är gemensamt och vad är skillnaden, blev en av frågorna efter läsningen av Augustpristagaren Jessica Schiefauers *När hundarna kommer*.

Just i dag ställer *Herr Arnes penningar* frågan om man kan älska någon som har dödat ens bästa vän?

– Nej, man kan inte leva med en mördare!

– Jamen, det beror ju på situationen. Ibland kan ju mord ske i nödvärn, i desperation.

– En mördare har inga känslor, kan man verkligen leva med en sån?

UTGÅNGSPUNKTEN FÖR LISA Högbergs och Ulla Myllymäkis metod är att angelägen skönlitteratur skapar engagemang och bidrar till

FRÅN KLASSRUMMETS BOKHYLLOR

☞ *Skärseld* av Simon Stranger.

☞ *Ankomsten* av Shaun Tan.

☞ *När jag inte hade nåt* av Ison Glasgow och Emil Arvidson.

☞ *Det går an* av Carl Jonas Love Almqvist.

☞ *Singoalla* av Viktor Rydberg.

☞ *En ö i havet* av Annika Thor.

☞ *Jane Eyre* av Charlotte Brontë.

☞ *Anne Franks dagbok*.

☞ *Stjärnlösa nätter* av Arkan Asaad.

☞ *Hamlet* av William Shakespeare.

☞ *Om det var krig i Norden* av Janne Teller.

☞ *En oväntad vänskap* av Abdel Sellou.

☞ *Flicka försvunnen* av Sara Lövestam.

☞ *Såld* av Sally Grindley.

insikter inom många olika fält, samtidigt som eleverna tränas och utvecklas i sitt nya språk. I deras klassrum är boksamtalen lika viktiga som läsningen och dessutom formulerar sig eleverna hela tiden i skrift genom olika skrivuppgifter, men också i loggböcker där deras tankar blir synliggjorda i en zon fredad från korrigeringar.

– För oss är skönlitteraturen ingen isolerad värld. Vi kopplar hela tiden böckerna och det vi läser till verkligheten. Det kan vara alltifrån dagsaktuella frågor till stora eviga dilemman, säger Ulla Myllymäki.

Varje år läser eleverna ett tjugotal titlar gemensamt i klassrummet, dessutom lika många hemma på sin fritid.

– Litteraturvalet är helt avgörande. Det är ett tufft arbete att hitta de där böckerna som engagerar eleverna, som väcker nyfikenhet och gör att processen sätter i gång, säger Lisa Högborg som tillsammans med sina kollegor får kämpa för att få i gång läsningen hos elever som ofta saknar erfarenhet från skönlitterärt läsande och där svenskan också bjuder motstånd.

En av dem som jobbat hårt för sin lust att läsa skönlitteratur är Saiid Wahedy från Afghanistan. Han hann bara gå ett par år i skolan innan familjen tvingades fly till Iran där han nekades skolgång och i stället fick jobb som snickarlärling. På sitt arbete träffade han en man som, liksom han själv, gillade naturvetenskap och som försåg honom med faktaböcker.

– Jag läste massor under de åren, men aldrig skönlitteratur.

Efter en dramatisk flykt genom Europa, där han skiljdes från sin mamma och sin bror, kom han så småningom till Luleå och gymna-

sieskolans språkinträdning. Eftersom han fyller 19 år i år är det hans sista chans att få godkänt i grundskolans alla ämnen för att gå vidare till ett gymnasieprogram.

– Från början kändes det helt meningslöst att läsa böcker om unga människor som sitter och ser på tv, jag tyckte inte att jag lärde mig någonting.

Men så en dag fastnade han i författaren John Boynes *Pojken i randig pyjamas*, en stark skildring från

I Luleå upptäckte Saiid Wahedy Khaled Hosseinis böcker. Det blev en vändpunkt för honom.

Auschwitz och direkt efter det i Khaled Hosseinis *Tusen strålande solar*.

– Det blev en vändpunkt för mig. Plötsligt insåg jag att mitt liv trots allt är ganska enkelt, att det finns många som har det mycket värre. Dessutom märkte jag att min svenska blev så mycket bättre av att läsa långa texter, när jag kämpade mig igenom böckerna bara för att jag ville veta hur det skulle gå. Sven-

För Ulla Myllymäki är romanerna ett sätt att närma sig både dagsaktuella frågor och mer existentiella spörsmål.

” Det är ett tufft arbete att hitta de där böckerna som engagerar eleverna.

skan finns i allt, nu har det blivit lättare för mig att läsa kemi till exempel, jag förstår frågorna mycket bättre, säger Saiid Wahedy.

MARZIA HUSSEINI, 18 år, kommer från Afghanistan där hon gick sex år i skolan. I sin mobil samlar hon på citat från böckerna hon läser. Klickar snabbt upp » Utbildning är vår nyckel till förändring, så är det bara « som flickan Aida säger till sin kompis i Christina Wahldéns *Ingen du känner*.

Från början läste Marzia Hussein mest för att göra sina lärare glada, men efter ett tag sögs hon in i berätt-

telsernas magi och som storläsare har hon bland annat lärt sig att aldrig döma en bok efter dess omslag, något hon konstaterar genom att slänga fram *Undret* av RJ Palacio som hon just fått rekommenderad av en klasskompis.

– Läsandet har blivit en vana och jag tror att jag kommer fortsätta att läsa på min lediga tid även som vuxen. I min kultur är de flesta analfabeter och som barn läste vi aldrig sagor. Men de vuxna berättade mycket och vissa av de böcker jag läser nu kan jag prata med min mamma om. Hon minns hur det

var i Afghanistan och därför är det roligt att prata om den tiden utifrån det jag läser.

Ulla Myllymäki och Lisa Högborg är överens om att läsförståelse inte är något som kommer av sig själv, utan måste erövas genom aktiva och öppna samtal och massor av envishet.

Saiid Wahedy tar till bildspråk för att beskriva deras annorlunda sätt att undervisa på.

– Om någon är hungrig och jag ger honom fisk varje dag, överlever han. Men den dag det händer mig något blir det ingen mat. Därför är det bättre att jag lär honom fiska, då blir han inte så beroende av mig. Våra lärare lär oss att fiska. Visar hur vi ska fortsätta att lära oss. 📖

MARIANNE SÖDERBERG är journalist. I sommar läser hon om Fyrväktaren av Jeanette Winterson.

LISA HÖGBERGS TANKAR OM BOKVALET

1. Välj böcker som engagerar eleverna.

2. Gärna klassiker, berättelser som fungerar genom olika tider.

3. Välj böcker som speglar olika kulturer.

4. Böcker som inbjuder till rika samtal.

5. Historiska böcker.

6. Intressanta samtidskildringar.

7. Ge eleverna möjlighet att välja själva.